

EUROPOS
KOMISIJA

EUROPOS SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2012 06 26
JOIN(2012) 19 final

BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**Su Arkties regionu susijusios Europos Sąjungos politikos formavimas. Nuo 2008 m.
padaryta pažanga ir tolesni veiksmai**

{SWD(2012) 182 final}
{SWD(2012) 183 final}

BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Su Arkties regionu susijusios Europos Sąjungos politikos formavimas. Nuo 2008 m. padaryta pažanga ir tolesni veiksmai

Santrauka

Kadangi klimato kaita ir ekonominė plėtra Arkties regione vyksta vis sparčiau, Europos Sąjunga turėtų stiprinti savo santykius su Arkties regiono partneriais, kad bendrai būtų sprendžiama aplinkos išsaugojimo problema ir kartu užtikrinamas tvarus Arkties regiono vystymasis. Jokiam kitame regione klimato kaitos padariniai nėra tokie matomi kaip Arkties regione, kuris yra gyvybiškai svarbi ir pažeidžiama planetos aplinkos ir klimato sistemos dalis. Arkties jūros ledas labai sparčiai tirpsta ir dėl to savaime greitėja pasaulio klimato atšilimas¹, darantis neigiamą poveikį ekosistemoms ir tradiciniams čiabuvių tautų pragyvenimo būdams.

Šiame bendrame Komisijos ir vyriausiosios įgaliotinės komunikate pateikiami argumentai už aktyvesnę ES dalyvavimą sprendžiant su Arktimi susijusius klausimus. Komunikatu atsižvelgiama į ES vardu Europos Komisijos pateiktą ir bendrai Komisijos pirmininko pavaduotojos C. Ashton ir Komisijos narės M. Damanaki pasirašytą prašymą suteikti nuolatinio stebėtojo statusą Arkties taryboje ir į 2012 m. kovo mėn. surengtą Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos C. Ashton vizitą Arkties regione (Rovaniemyje, Kirunoje ir Svalbarde). 2008 m. Komisijai priėmus pirmąjį komunikatą dėl Arkties regiono, ES užėmė svarbiausias Arkties regiono interesų gynėjos pozicijas. Ji didino informuotumą apie savo poveikį Arkties aplinkai ir tiek vietos Arkties regiono gyventojams, tiek ES naudingas tvaraus vystymosi galimybes.

Iš tiesų, sparčiai vykstantys pokyčiai Arkties regione yra tvirtas argumentas ES prisiimti įsipareigojimą saugoti aplinką ir kovoti su klimato kaita. Be to, dėl pokyčių tempo būtina didinti ES investicijas klimato kaitos moksliniams tyrimams Arkties regione, kad būtų pradėti tolesni pasaulinio masto ir regioniniai veiksmai.

- 2005–2010 m. Arkties regione užregistruoti kaip šilčiausias laikotarpis.
- Prognozuojama, kad per artimiausius 30–40 metų Arkties vandenynas vasarą beveik nebeužšals.
- Nustatyta, kad daugiau kaip 40 proc. pasaulio jūros lygio kilimo 2003–2008 m. lėmė tirpstantys Arkties ledynai, ledo kepurė ir Grenlandijos ledyninė danga.

(Šaltinis: Arkties regiono stebėjimo ir vertinimo programa, 2011 m. klimato kaitos poveikio Arkties sniegui, vandeniui, ledui ir amžinajam išalui vertinimas)

Dėl kintančios Arkties regiono aplinkos atsiveria nauji transporto koridoriai ir galimybės naudotis gamtos ir mineraliniais ištekliais. Nors tai duos naudos regiono ir pasaulio ekonomikai, netinkamai valdomi pokyčiai taip pat gali neigiamai paveikti pažeidžiamą

¹ Dėl tirpstančio ledo Arkties regione dramatiškai didėja klimato kaitos poveikis ir visų pirma dėl žemesnio albedo sparčiau kyla pasaulinė temperatūra.

Arkties aplinką. Siekiant užtikrinti, kad ekonominėmis galimybėmis būtų naudojamos nepažeidžiant griežčiausių aplinkos apsaugos standartų ir užtikrinant savitos Arkties regiono aplinkos išsaugojimą, reikės pasitelkti naujas technologijas ir plataus masto žinių bazę.

- Remiantis JAV geologinių tyrimų biuro duomenimis (2009 m.), Arkties regione yra 13 proc. neatrastų naftos ir 30 proc. neatrastų dujų atsargų.
- Nuo Europos iki Azijos besidriekiančiu Šiaurės jūros maršrutu tarp Ramiojo ir Atlanto vandenyno plaukiojančių krovinių laivų kelionės laikas sutrumpėtų maždaug trečdaliu. Pavyzdžiui, per Sueco kanalą einančio maršruto Yokohama – Londonas ilgis yra 11 447 jūrmylės, o vykstant Šiaurės jūros maršrutu atstumas būtų maždaug 7 474 jūrmylės.
- 88 proc. visos ES išgaunamos geležies rūdos išgaunama Barenco jūros regione.
- Arkties regione gyvena apie 4 mln. žmonių. Apie 10 proc. visų Arkties gyventojų yra čiabuvių tautos.

Arkties regiono strateginė svarba nuolat didėja. Regione sėkmingai palaikomas tarptautinis bendradarbiavimas, padedantis regione užtikrinti taiką ir saugumą. Puikus tokio bendradarbiavimo pavyzdys – neseniai Norvegijos Karalystės ir Rusijos Federacijos sudaryta sutartis dėl jūros ribų nustatymo ir bendradarbiavimo Barenco jūros ir Arkties vandenyno regione. Arkties valstybės bendradarbiauja pagal dabartinę tarptautinę teisės sistemą, visų pirma Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją. Arkties taryba tampa svarbiausia regionine organizacija, kurioje atstovaujama visoms Arkties valstybėms ir čiabuvių tautoms.

Europos Sąjungai tenka svarbus vaidmuo remti šį sėkmingą bendradarbiavimą ir padėti spręsti šiuo metu regione kylančias problemas. Plėtodama alternatyvius energijos šaltinius, skatindama veiksmingai naudoti išteklius ir remdama klimato kaitos mokslinius tyrimus, Europos Sąjunga aktyviausiai pasaulyje skatina imtis daugiau tarptautinio masto veiksmų kovojant su klimato kaita. Trys ES valstybės narės (ketvirta gali tapti Islandija) yra Arkties tarybos narės. Europos Sąjunga yra svarbiausia Arkties regiono išteklių ir prekių rinka. Todėl daugelis jos politikos krypčių ir teisės aktų daro poveikį Arkties suinteresuotiesiems subjektams. Europos Sąjunga nori glaudžiau bendradarbiauti su Arkties regiono partneriais, kad būtų plačiau informuojama apie jiems kylančias problemas ir bendromis jėgomis sprendžiami bendri uždaviniai.

ES įnašas Arkties regione

- **Kova su klimato kaita.** ES eina teisingu keliu siekdama Kioto protokolo tikslų, teisės aktuose nustatė tikslą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti 20 proc. ir prisiėmė ilgalaikį įsipareigojimą išmetamų dujų kiekį iki 2050 m. sumažinti 80–95 proc.
- **Arkties aplinkos moksliniai tyrimai.** Komisija pirmoji atliko dabartinės ir būsimos ES veiklos poveikio Arkties regione vertinimą, kuriame nustatyta, kad ES daro didelį poveikį Arkties regiono socialiniams bei ekonominiams ir aplinkos apsaugos aspektams.
- **Investicijos į tvarų vystymąsi Šiaurės regione.** 2007–2013 m. ES skyrė daugiau kaip 1,14 mlrd. EUR ES priklausančio Arkties regiono ir gretimų teritorijų

ekonominiam, socialiniam ir aplinkos potencialui plėtoti.

- **Aiškesnė ateitis ir pokyčių Arkties regione stebėjimas.** ES, vykdydama Septintąją bendrąją programą (7BP), maždaug 200 mln. EUR ES lėšų skyrė tarptautinei mokslinių tyrimų veiklai Arkties regione finansuoti.
- **Laivyba ir jūrų saugumas.** Kadangi beveik 90 proc. ES išorės prekybos srautų vyksta jūra, ES turi didelę patirtį laivybos, laivų statybos, palydovinės navigacijos, paieškos bei gelbėjimo operacijų ir uosto infrastruktūros plėtojimo srityse.

Šiame komunikate apžvelgiami nuo 2008 m. vykdomos su Arkties regionu susijusios ES politikos laimėjimai ir nustatomas ateities bendradarbiavimo su Arkties regiono partneriais pagrindas. Laikantis visapusiško požiūrio į Arkties regiono klausimus, šiame naujajame bendrame komunikate pabrėžiama, kad būtina parengti nuoseklų ir kryptingą ES požiūrį į Arkties regioną, kuriuo būtų atsižvelgiama į ES privalumus, skatinamas atsakingas vystymasis ir aktyvesnis dialogas ir bendradarbiavimas su visais Arkties suinteresuotaisiais subjektais.

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė siūlo toliau plėtoti su Arkties regionu susijusią ES politiką. ES:

- rems mokslinius tyrimus ir nukreips **žinias**, kad būtų sprendžiamos Arkties regiono aplinkos ir klimato kaitos problemos;
- veiks **atsakingai** siekdama užtikrinti, kad Arkties regiono ekonominė plėtra būtų pagrįsta tvariu išteklių naudojimu ir žiniomis apie aplinkos būklę;
- sustiprins konstruktyvų **bendradarbiavimą** ir dialogą su Arkties valstybėmis, čiabuvių tautomis ir kitais partneriais.

Pirmojoje šio bendro komunikato dalyje Komisija ir vyriausioji įgaliotinė pateikia pasiūlymų, kaip ES galėtų konstruktyviai dalyvauti sprendžiant Arkties regiono tvaraus vystymosi klausimą ir skatinant veiksmingą ekosistemos apsaugą.

Antrojoje komunikato dalyje atsižvelgiama į Tarybos prašymą imtis tolesnių veiksmų, susijusių su Išvadamis dėl Arkties klausimų² ir Europos Parlamento rezoliucija dėl tvarios ES politikos Tolimojoje Šiaurėje³. Aptariama regione vykdoma įvairaus pobūdžio ES veikla ir apžvelgiamos 2008 m. lapkričio mėn. paskelbtame Komisijos komunikate „Europos Sąjunga ir Arkties regionas“⁴ iškeltos problemos. Išsamesnė informacija apie pažangą, padarytą vykdamas šiame komunikate aptariamą politiką, pateikta prie komunikato pridėtuose dviejuose dokumentuose:

1. tarnybų darbiniam dokumente „Veiklos formuojant Europos Sąjungos Arkties politiką aprašymas“ ir

² 2009 m. gruodžio 8 d. Briuselyje surengtame 2985-ame Užsienio reikalų tarybos posėdyje parengtos išvados dėl Arkties klausimų.

³ 2011 m. sausio 20 d. dok. Nr. P7_TA(2011) 0024.

⁴ 2008 m. lapkričio 20 d. COM(2008) 763.

2. tarnybų darbiniam dokumente „Kosmosas ir Arkties regionas“.

Be to, Komisija ir vyriausioji įgaliotinė palaikys plataus masto dialogą ir konsultuosis su Arkties valstybėmis, čiabuvių tautomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais. Tai padės ES toliau tobulinti politikos poziciją ir užtikrinti, kad ateityje ES vykdomai su Arkties regionu susijusiai politikai pritartų regiono suinteresuotieji subjektai ir ja būtų remiami bendri Arkties valstybių veiksmai.

Komisija ir vyriausioji įgaliotinė nekantriai laukia šio komunikato svarstymo Taryboje ir Europos Parlamente.

1 dalis. Problemos sprendimas. Tolesni planai

2008 m. Komisija nustatė tris pagrindinius politikos tikslus:

- išvien su regiono gyventojais saugoti ir išsaugoti Arktį;
- skatinti tvarų išteklių naudojimą;
- palaikyti tarptautinį bendradarbiavimą.

ES veiksmai nuo 2008 m. davė konkrečių rezultatų⁵ aplinkosaugos, mokslinių tyrimų ir ekonominės plėtros srityse; kertinis su Arkties regionu susijusios ES politikos akmuo tebėra Arkties aplinkos apsauga. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad Arkties regione pokyčiai vyksta itin sparčiai, atėjo metas tobulinti su regionu susijusią ES politikos poziciją, laikytis platesnio požiūrio ir jį susieti su strategijos „Europa 2020“ pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo darbotvarkėje, taip pat toliau remti visas pastangas, kad būtų užtikrinta veiksminga pažeidžiamos Arkties aplinkos apsauga. Be to, ES vykdoma su Arkties regionu susijusia politika turėtų būti remiamos Arkties valstybių pastangos ir atsižvelgiama į čiabuvių ir vietos bendruomenių poreikius.

Todėl šiame dokumente išdėstytus tolesnius planus trumpai galima apibendrinti trimis žodžiais: **žinios, atsakomybė ir dalyvavimas**.

1. ŽINIOS

Esant pavojui, kad planetos temperatūra gali kilti, būtinos tvirtos mokslinės žinios apie klimato kaitos mastą ir greitį Arkties regione ir poveikį kitoms pasaulio dalims. Tvarus vystymasis Arkties regione itin priklausys nuo nuolatinio žmogaus veiklos poveikio pažeidžiamai regiono aplinkai vertinimo. Todėl imdamasi veiksmų ES remsis žiniomis: bus siekiama gerinti supratimą apie Arkties regioną investuojant į Arkties mokslinius tyrimus, plėtojant Arkties stebėjimą iš kosmoso, remiant informacijos ir stebėjimo tinklus ir kartu kaupiant praktinę patirtį ir technines žinias.

⁵ Pagrindinės veiklos ir rezultatų apžvalga pateikta antroje šio komunikato dalyje ir tarnybų darbiniam dokumente „Veiklos formuojant Europos Sąjungos Arkties politiką aprašymas“.

1.1 Su aplinka susijusių žinių ir dialogo plėtojimas ir Arkties aplinkos apsaugos stiprinimas

ES yra įsipareigojusi saugoti pasaulio aplinką ir remis visas pastangas, kad būtų užtikrinta veiksminga pažeidžiamos Arkties aplinkos apsauga.

- ES bendradarbiaus su kitais partneriais siekdama kovoti su pasaulinio klimato kaita, apsaugoti Arkties aplinką ir tobulinti mokslines žinias, kad šie uždaviniai būtų sprendžiami.
- Pavyzdžiui, 2012 m. balandžio mėn. Europos Komisija, siekdama mažinti trumpaamžių atmosferos teršalų kiekį, prisijungė prie Klimato ir švaraus oro koalicijos. Šią iniciatyvą turėtų papildyti būtinos JT pastangos sumažinti pasaulyje išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį.
- Pagal Jungtinių Tautų aplinkos programą ES įsipareigojusi parengti gyvsidabrio gyvavimo ciklą reglamentuosiančią teisiškai privalomą pasaulinę priemonę, itin svarbią Arkties regionui.

1.2 Ateities uždavinių sprendimas pasitelkiant mokslinius tyrimus

Pagal strategijos „Europa 2020“ pavyzdines iniciatyvas „Inovacijų Sąjunga“⁶ ir „Horizontas 2020“⁷ siūloma 2014–2020 m. mokslinių tyrimų ir inovacijų investicinė programa; Komisija siekia, kad ES moksliniai tyrimai ir inovacijų politika visų pirma būtų pasitelkiami siekiant spręsti mūsų visuomenei kylančius uždavinius. Tokių uždavinių pavyzdžiai: klimato kaita, energijos ir išteklių trūkumas, sveikata ir demografiniai pokyčiai, vandens ir maisto saugumas. Bus siekiama gauti šiai politikos sričiai aktualių rezultatų, kad būtų priimami pagrįsti ekonominiai ir politiniai sprendimai. Siūlomas iniciatyvos „Horizontas 2020“ finansavimas (80 mlrd. EUR) yra didesnis, palyginti su ankstesnėmis ES mokslinių tyrimų programomis, ir tai leis ES dar labiau išplėsti su Arkties regionu susijusius mokslinius tyrimus. Be to, Komisija:

- toliau bendradarbiaus su kitomis pasaulio dalimis, įskaitant Arkties tarybos narius, siekdama tarptautiniu mastu spręsti ne tik Europos visuomenei kylančias problemas;
- stiprins bendradarbiavimą su Arkties regiono partneriais diegiant mokslinių tyrimų infrastruktūrą, kuri turi būti plėtojama tarptautiniu mastu.

Todėl ES sieks plačiau bendradarbiauti su valstybėmis, kurios vykdo daugiadalykius su Arkties regionu susijusius mokslinius tyrimus, ir diegti mokslinių tyrimų infrastruktūrą. Suderinus Arkties mokslinių tyrimų programas, bus gauta daugiau žinių ir tai padės didinti mokslinių tyrimų programų veiksmingumą ir jų poveikį.

Sprendžiant problemas bus tinkamai atsižvelgiama į jų socialinius ir ekonominius aspektus, pvz., klimato ir aplinkos pokyčius, ir jų poveikį vietos gyventojams ir ekonominei veiklai.

⁶ 2010 m. spalio 6 d. COM(2010) 546.

⁷ 2011 m. spalio 30 d. COM(2011) 808 ir prie jo pridėti pasiūlymai COM(2011) 809, COM(2011) 810, COM(2011) 811 ir COM(2011) 812.

1.3 Turimos informacijos išnaudojimas

Sutelkus esamus informacijos šaltinius galima geriausiai užtikrinti, kad politikos formuotojai būtų tinkamai informuoti, kad Arkties regionas būtų vystomas atsakingai ir kad tai duotų naudos Arkties valstybėms ir vietos bendruomenėms:

- Toliau remdamasi svarbia „ES veiklos poveikio Arkties regione ir politikos vertinimo ataskaita“⁸, Komisija toliau skatins keistis informacija su Arkties valstybėmis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų remiamas politikos formavimas. Informacija taip pat bus renkama atliekant veiklos stebėjimą ir priežiūrą, nuotolinę patikrą, mokslinius tyrimus, bendruomenių atliekamą stebėjimą ir kaupiant tradicines žinias.
- Komisija imsis parengiamųjų veiksmų, kuriuos patvirtino biudžeto valdymo institucija ir kuriems skirta 1 mln. EUR, kad būtų atliktas strateginis Arkties vystymosi poveikio vertinimas. Vykdamas projektą taip pat bus atsižvelgiama į 2008 m. komunikate pateiktą pasiūlymą tirti galimybes įsteigti Europos Arkties informacijos centrą ir šiuo tikslu bus galima svarstyti, ar tikslinga kurti Arkties informacijos platformą, kuri būtų pagrįsta pirmaujančių Arkties mokslinių tyrimų centrų ir universitetų ES viduje ir už jos ribų tinklu.

ES bendradarbiaus su Arkties valstybėmis siekdama stiprinti stebėjimo ir priežiūros pajėgumus, įskaitant palydovų naudojimą.

- Žemės orbitos palydovai yra svarbi Arkties regiono ryšių, navigacijos ir stebėjimo priemonė. ES palydovinės programos jau duoda didelės naudos regione gyvenantiems ir dirbantiems žmonėms. Nauda bus dar didesnė, kai pagal Globalią aplinkos ir saugumo stebėsenos sistemą (GMES) pradės veikti Galileo ir naujieji kontroliniai palydovai. Kontroliniai palydovai leis stebėti jūros ledo storį ir dydį. Be to, jie galėtų būti naudingi siekiant įgyvendinti naują Arkties tarybos valstybių narių susitarimą dėl paieškos ir gelbėjimo.
- ES, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, iki 2020 m. siekia sukurti platformą, pagal kurią būtų kaupiami duomenys apie jūrų Europoje ir prie Europos būklę, ir būtų sudaryta didelės raiškos jūros dugno topografija. Jūros dugno žemėlapiai galėtų būti naudingi nustatant saugius transporto maršrutus Arkties vandenyse.
- ES remia iniciatyvą kurti bendros informacijos apie aplinką sistemą (BIAS) ir įdiegti tinklą, suteikiantį prieigą internetu prie aplinkos duomenų; ji taip pat remia neseniai sukurtą Ilgalaikio Arkties stebėjimo tinklą, kurio tikslas – stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą koordinuotai stebint Arkties regioną ir naudojantis keitimosi duomenimis sistemomis, kuriomis siekiama tenkinti visuomenės poreikius, visų pirma susijusius su aplinka, socialiniais klausimais, sveikatos priežiūra, ekonomika ir kultūra.

⁸ <http://arctic-footprint.eu>.

2. ATSAKOMYBĖ

ES ir Arkties regiono ryšiai stiprūs ne tik istoriniu, ekonominiu ir geografiniu požiūriu, bet ir todėl, kad ES importuoja gamtos išteklius, rūpinasi pasaulio aplinka ir jaučia už ją atsakomybę. Arkties regione kyla uždavinių, tačiau kartu atsiveria galimybių, kurios turės didelį poveikį būsimoms Europos piliečių kartoms. Spręsti šiuos uždavinius ir naudotis galimybėmis būtina atsakingai. ES mano, kad ji turėtų elgtis atsakingai Arkties regiono atžvilgiu, taikydama savo finansavimo programas ir skatindama saugų ir tvarų išteklių valdymą ir naudojimą regione.

2.1 Tvariam vystymuisi skiriamas ES finansavimas

Pastaraisiais metais pagal ES regioninio finansavimo ir kitas bendradarbiavimo programas ir susitarimus daug investuota į Arkties regiono vystymąsi. Kai kurių programų geografinė taikymo sritis apima ne tik ES valstybes nares, bet ir Grenlandiją, Islandiją, Norvegiją ir Rusijos Federaciją.

- Stiprindama ir tarpusavyje susiedama įvairias finansavimo iniciatyvas (Europos regioninės plėtros fondą (ERPF), Europos socialinį fondą, Sanglaudos fondą, Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai, Europos jūrų ir žuvininkystės fondą ir pasirengimo narystei pagalbos priemonę (IPA)), ES gali daryti teigiamą poveikį Arkties regiono vystymuisi, kuris būtų naudingas vietos bendruomenėms ir čiabuvių tautoms. Kaip numatyta strategijoje „Europa 2020“, Komisija su atitinkamomis valstybėmis narėmis norėtų aptarti, kaip siekiant šio tikslo galėtų būti išnaudotos 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje numatytos finansavimo galimybės. Bus svarbu užtikrinti, kad ES finansuojamos programos būtų veiksmingos, prieinamos ir atitiktų vietos gyventojų vystymosi poreikius.
- Daugiausia lėšų į Šiaurės dimensijos aplinkos partnerystės rėmimo fondą perveda ES. Fondo lėšos naudojamos projektams Arkties regiono Barenco jūros teritorijoje finansuoti, pagal kuriuos atliekami aplinkos apsaugos ir branduolinio valymo darbai. Tęsti Archangelsko vandentiekio ir nuotekų valymo projekto, kuriam skirta 8,2 mln. EUR subsidija, darbai. Įgyvendinus projektą sumažės tiesioginių nuotekų ir padidės energijos vartojimo efektyvumas.
- Būsimų išorės veiksmų, regioninio ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo programų (pvz., Šiaurės periferijos programos) geografinė taikymo sritis ir prioritetai galėtų būti išplėsti, kad būtų galima glaudžiau bendradarbiauti sprendžiant su ašigaliu susijusius klausimus ir užtikrinti, kad ES kuo labiau prisidėtų prie Arkties regiono vystymosi.

2.2 Tvaraus išteklių valdymo ir naudojimo skatinimas

Arkties valstybės ir ES bendrai suinteresuotos užtikrinti, kad Arkties regiono gamtos ištekliai, glūdintys žemėje, jūroje, jūros dugne arba podugnyje, būtų naudojami tvariai, nedarant žalos Arkties aplinkai, ir duotų naudos vietos bendruomenėms.

- Atsižvelgdama į didėjančią kasybos ir naftos gavybos veiklą Arkties regione, ES bendradarbiaus su Arkties regiono partneriais ir privačiuoju sektoriumi, kad būtų parengtos aplinką tausojančios mažos rizikos technologijos, kurias galėtų naudoti gavybos pramonė. Pavyzdžiui, Šiaurės šalyse veikiančios kasybos bendrovės,

universitetai ir tyrėjai yra itin svarbūs pagal 7BP vykdomų projektų, pvz., *ProMine*⁹ ir *IMine*¹⁰, partneriai. 2011 m. spalio 27 d. Komisija pateikė Reglamento dėl jūroje vykdomos naftos ir dujų paieškos, žvalgybos ir gavybos saugos pasiūlymą¹¹.

- Komisijos pasiūlyme dėl glaudesnės ES ir Grenlandijos partnerystės taip pat numatyta galimybė bendradarbiauti siekiant apsaugoti Grenlandijos aplinką, kartu užtikrinant jos ekonominę plėtrą ir įvairinimą. Palaikant partnerystės ryšius būtų galima sustiprinti dialogą gamtos išteklių klausimais, kad būtų dalijamasi žiniomis ir patirtimi. Pagal ES ir Grenlandijos partnerystę birželio 13 d. pasirašytas ketinimų raštas dėl bendradarbiavimo mineralinių išteklių srityje.
- Laivyba Arkties regione taip pat turėtų būti tvariai vystoma. Nors artimiausiu metu nenumatoma, kad laivyba Arkties vandenyse būtų galima ištiesus metus, ES yra pasirengusi padėti vystyti tvarią laivybą, pavyzdžiui, Šiaurės jūros maršrutu. Šiuo požiūriu didžiausią susirūpinimą kelia saugumas ir poveikis aplinkai. Komisija ir ES valstybės narės atidžiai stebi jūrų transporto pokyčius Arkties jūroje, įskaitant Šiaurės jūros maršrutu, Šiaurės vakarų jūrų keliu ar apskritai Arkties vandenimis plaukiančių prekinių ir kruizinių laivų eismą ir dažnį, taip pat valstybių, kurioms priklauso Arkties pakrančių teritorijos, praktiką ar reikalavimus, darančius poveikį tarptautinei laivybai. ES – Komisija ir valstybės narės – pritaria nuomonei, kad TJO turėtų parengti privalomą laivybos poliariniuose vandenyse kodeksą. Pasaulinės navigacinės ir padėties nustatymo sistemos Galileo palydovas, pradėsiantis veikti 2014 m., kartu su panašiomis sistemomis taip pat padės užtikrinti didesnę saugumą ir paieškos bei gelbėjimo pajėgumą Arktyje.
- Kadangi laivų avarijos gali padaryti didelę žalą aplinkai, Komisija, padedama Europos jūrų saugos agentūros, toliau remia Arkties tarybos darbą, susijusį su avarine parengtimi, prevencija ir atsakomųjų veiksmų priemonėmis, taip pat atsižvelgia į rekomendacijas dėl jūrų saugos, nurodytas 2009 m. Arkties regiono jūrų laivybos vertinime.
- Kaip pagrindinė energijos ir žaliavų vartotoja, importuotoja ir technologijų teikėja ES suinteresuota su ištekliais susijusios Arkties valstybių politikos pokyčiais. ES stengsis kurti tvirtus ir ilgalaikius partnerystės ryšius su tiekėjais, pavyzdžiui, su Kanada, Norvegija, Rusijos Federacija ir JAV, taip pat su kitais svarbiais partneriais. Atsižvelgdama į Žaliavų strategijos¹² išorės ramsčio prioritetą, ES, siekdama užsitikrinti galimybes gauti žaliavų, su atitinkamomis Arkties valstybėmis toliau aktyviai palaikys su žaliavomis susijusią diplomatiją, t. y. užmegs strateginius partnerystės ryšius ir palaikys dialogus politikos klausimais. Be to, tvarus išteklių valdymas galėtų būti labai naudingas, pavyzdžiui, Barenco jūros regiono socialiniam ir ekonominiam vystymuisi.
- Trečdalis Arkties vandenyse sugautų žuvų parduodama Europos rinkoje. Tyrimai rodo, kad šis skaičius gali padidėti, nes kylant jūrų temperatūrai žuvų ištekliai gali persikelti šiauriau. ES aktyviai siekia užtikrinti, kad su Arkties valstybėmis būtų bendradarbiaujama tvaraus jūrų biologinių išteklių valdymo srityje. ES pritaria, kad

⁹ <http://promine.gtk.fi/>.

¹⁰ <http://www.i2mine.eu/>.

¹¹ 2011 m. spalio 27 d. COM(2011) 688.

¹² 2011 m. vasario 2 d. COM(2011) 25.

Arkties žuvų išteklių būtų naudojami tvariai, remiantis patikimomis mokslinėmis rekomendacijomis ir nepažeidžiant pakrantės vietos bendruomenių teisių. Taip ES toliau skatina laikytis atsargaus požiūrio, t. y. prieš pradėdant naudotis naujomis žvejybos galimybėmis parengti žuvų išteklių išsaugojimo ir valdymo teisinio reguliavimo pagrindus, kurie būtų taikomi Arkties atviros jūros vandenims, kuriems iki šiol netaikoma tarptautinė išsaugojimo ir valdymo sistema. Iš tiesų poreikio bendrai valdyti atviros jūros žuvų išteklius klausimą Komisija iškėlė Šiaurės Atlanto šalių žuvininkystės ministrų konferencijos posėdžiuose. Regioninės žuvininkystės valdymo organizacijos šiuo tikslu iš esmės galėtų išplėsti geografinę veiklos sritį.

- Kalbant apie ruonių medžioklę, Komisija iki 2012 m. pabaigos pateiks Reglamento Nr. 1007/2009 įgyvendinimo ES valstybėse narėse ataskaitą, kurioje taip pat bus apžvelgta, kaip taikoma išimtis, kuria leidžiama į rinką pateikti produktus iš ruonių, kuriuos tradiciškai medžioja inuitų ir kitos čiabuvių bendruomenės pragyvenimo tikslais. ES atsižvelgs į dėl šio reglamento tebesitęsiančių procedūrų PPO ir ES Teisingumo Teisme rezultatus.
- ES toliau nagrinės galimybes imtis naujoviškos ekonominės veiklos, pvz., toliau plėtoti tvarų turizmą, įskaitant ekologinį turizmą, ir atsinaujinančios energijos sektorius. Turizmas Arktuje, visų pirma kelionės kruiziniais laivais, populiarėja. Komisija finansiškai remia TJO, Arkties tarybos ir kitų organizacijų rengiamus tyrimus ir dalyvauja diskusijose dėl kruizinių laivų keleivių saugumo Arktuje, visų pirma vietovėse, kur paieškos ir gelbėjimo pajėgumai yra riboti, didinimo. ES priklausantiems Arkties regionams skirtomis regioninėmis, tarpvalstybinėmis ir tarptautinėmis programomis remiami keli projektai, pagal kuriuos plėtojamas naujas požiūris į turizmą Arktuje¹³, pvz., Šiaurės periferijos turizmo vadovas¹⁴, kuriame numatytos keliautojams skirtos naujoviškos informacinės paslaugos.

3. DALYVAVIMAS

ES ketina tobulinti formuojamą su Arkties regionu susijusią politiką glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, penkiomis ES nepriklausančiomis Arkties valstybėmis, taip pat vietos gyventojais, įskaitant čiabuvių tautas. Arkties valstybėms, tiek veikiančioms atskirai, tiek dalyvaujančioms regioninių organizacijų veikloje, regione tenka pagrindinis vaidmuo. ES pripažįsta Arkties vandenynui taikomą plataus masto teisinę sistemą, įskaitant Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją ir kitas atitinkamas tarptautines priemones¹⁵, ir mano, kad jūrų teisės konvencija yra svarbiausias Arkties vandenyno valdymo pagrindas. ES taip pat pripažįsta, kad Arkties valstybės jau dabar aktyviai palaiko tarptautinį bendradarbiavimą; bendradarbiaujama ir įvairiuose Arkties regiono forumuose. Pagrindinis Europos Sąjungos interesas – palaikyti tinkamą tarptautinį bendradarbiavimą Arkties regione ir remti regiono stabilumą.

Arkties tarybą ES laiko pagrindiniu regiono tarptautinio bendradarbiavimo forumu. Komisijos tarnybų, Europos išorės veikslių tarnybos (EIVT) ir ES agentūrų atstovai *ad hoc* stebėtojų

¹³ <http://www.interregnord.com/en/projects/north/1-trade-and-industry-development.aspx>.

¹⁴ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/show/&tid=82>.

¹⁵ Minėtos priemonės išsamiai apžvelgtos ataskaitose, kurias parengė *Arctic TRANSFORM* (www.arctic-transform.eu), ir „ES veiklos poveikio Arkties regione ir politikos vertinimo ataskaitoje“ (http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf).

teisėmis dalyvavo Arkties tarybos posėdžiuose ir aktyviai įsitraukė į darbo grupių veiklą. 2008 m. gruodžio 1 d. ES vardu Komisija pateikė prašymą tapti nuolatine stebėtoja Arkties taryboje. Kadangi 2011 m. gegužės mėn. patvirtinti stebėtojų priėmimo kriterijai, bendrai Komisijos pirmininko pavaduotojos C. Ashton ir Komisijos narės M. Damanaki pasirašytame Arkties tarybos pirmininkui ir Švedijos Užsienio reikalų ministrui Karlui Bildtui skirtame 2011 m. gruodžio mėn. rašte Komisija pateikė atnaujintos informacijos. Įgijusi stebėtojos statusą, kaip nustatyta Arkties tarybos, ES galėtų aktyviau bendradarbiauti ir prisidėti prie Arkties tarybos darbo. Tai padėtų Europos Sąjungai geriau suprasti Arkties regiono partneriams susirūpinimą keliančius klausimus, kurie bus svarbūs formuojant ES vidaus politikos kryptis. Stebėtojo statusas ir dalyvavimas Barenco jūros Europos ir Arkties taryboje ir Šiaurės dimensijos veikloje papildytų ES su Arkties regionu susijusius prisiimtus įsipareigojimus. ES įsipareigoja:

- palaikydama dvišalius dialogus su visais Arkties regiono partneriais – Kanada, Islandija, Norvegija, Rusijos Federacija ir Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, stiprinti bendradarbiavimą, kad būtų sprendžiami Arkties regiono klausimai;
- ES įsipareigojimą spręsti Arkties regiono klausimus ir įnašą sprendžiant bendras problemas dar labiau sustiprins numatoma Islandijos narystė ES (2009 m. birželio mėn. Islandija pateikė paraišką tapti ES nare). Per vykstančias derybas dėl stojimo bus galima papildomai aptarti tam tikrus su Arkties regionu susijusios politikos klausimus;
- kalbant apie Grenlandiją, santykiai su ES nustatyti Užjūrio asociacijos sprendimu ir grindžiami visa apimančia ES ir Grenlandijos partneryste. 2011 m. gruodžio 7 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl teisės akto, kuriuo partnerystės ryšiai būtų toliau palaikomi 2014–2020 m.¹⁶ Komisija, rengdamasi ateityje palaikyti partnerystės ryšius, pasiūlė sustiprinti dialogą Arkties regiono klausimais, kuris ne tik padėtų ES geriau suprasti atokių Arkties regionų gyventojams aktualius klausimus, bet taip pat leistų dalytis vertinga praktine patirtimi sprendžiant abiem pusėms rūpimus klausimus;
- labai svarbu, kad priimant sprendimus dėl ekonominės plėtros būtų atsižvelgiama į Arkties regiono gyventojų nuomonę. ES ieškos tinkamų priemonių užtikrinti, kad Arkties čiabuvių tautų atstovai būtų informuojami, su jais būtų konsultuojamasi dėl jiems poveikį darančių ES politikos krypčių ir kad būtų tinkamas forumas, kuriame jie galėtų pateikti jiems susirūpinimą keliančius klausimus ES institucijoms ir visuomenei. Siekdamas šio tikslo, Komisija ir EIVT turės rengti daugiau reguliarių dialogų su čiabuvių tautomis;
- ES toliau dalyvaus atitinkamuose tarptautiniuose forumuose, kuriuose siekiama spręsti tokius Arkties regiono klausimus kaip biologinė įvairovė, ekosistemomis pagrįstas valdymas, patvarieji organiniai teršalai, saugomi jūrų rajonai, tarptautinė laivyba, aplinkos ir saugios laivybos standartai. Turėtų būti remiamasi galiojančia tarptautine teise, tarptautinėmis konvencijomis ir susitarimais ir bendradarbiaujama su tokiomis tarptautinėmis organizacijomis kaip JT, Arkties taryba ir Tarptautinė jūrų organizacija (TJO). ES taip pat apsvarstys būdus, kaip ji galėtų remti veiksmingą Arkties tarybos priimtų susitarimų įgyvendinimą;

¹⁶ 2011 m. gruodžio 7 d., COM(2011) 846.

- Komisija toliau bendradarbiaus su tarptautiniais partneriais rengdama jūrų aplinkos būklės ataskaitas ir vertinimus. Laikydamosi Espo konvencijos¹⁷, ji ir toliau skatins naudotis strateginiais poveikio aplinkai tarpvalstybiniame kontekste vertinimais. Pavyzdžiui, Komisija toliau palaikė dialogą Espo konvencijos klausimu su Rusijos Federacija ir 2011 m. liepos mėn. ši šalis pradėjo konvencijai ratifikuoti reikalingas vidaus procedūras. Be to, pagal ES ir Rusijos partnerystę siekiant modernizavimo glaudžiau bendradarbiaujama aplinkos stebėjimo srityje;
- kalbant apie ekosistemų valdymą, ES toliau vykdys veiklą pagal Šiaurės Rytų Atlanto jūros aplinkos apsaugos konvenciją (Oslo ir Paryžiaus konvencijas), kad būtų sukurtas saugomų Arkties jūrų rajonų tinklas ir būtų įvertinta, ar dabartinės priemonės, taikomos naftos ir dujų gavybai valdyti ekstremaliomis klimato sąlygomis, atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai, yra tinkamos. Spendžiant šį klausimą Komisija ir ES agentūros taip pat dalyvauja Arkties tarybos Arkties regiono jūrų aplinkos apsaugos darbo grupės veikloje. Kompetentingoms JT įstaigoms ES toliau siūlo, kad tose teritorijose, kurios nepriklauso nacionalinei jurisdikcijai, būtų tinkamai saugoma biologinė įvairovė, galbūt taikant JT jūrų teisės konvenciją;
- ES taip pat stiprins ryšius su Arkties regiono nevyriausybinėmis organizacijomis. Komisija su suinteresuotaisiais subjektais taip pat aktyviau palaiko dialogą aplinkos politikos tema. 2011 m. liepos mėn. pradėtas projektas, kuriuo siekiama, kad būtų užmegztas NVO dialogas Arkties regiono aplinkos klausimais. NVO forumas pirmą kartą surengtas 2012 m. sausio mėn., posėdžius ketinama rengti du kartus per metus.

2 dalis. Nuo 2008 m. vykdomos su Arkties regionu susijusios politikos apžvalga

Atsižvelgiant į Tarybos 2009 m. gruodžio mėn. išvadas, antroje šio bendro komunikato dalyje akcentuojama regione toliau plečiama ES veikla ir apžvelgiami klausimai, išdėstyti 2008 m. lapkričio mėn. paskelbtame Komisijos komunikate „ES ir Arkties regionas“. Siekdamą užtikrinti veiksmingą aplinkos apsaugą ir tvarų Arkties regiono ekonominio potencialo plėtojimą, ES gali reikšmingai ir aktyviai prisidėti. Šį įsipareigojimą patvirtina labai įvairi Arkties regione vykdoma veikla, kuria siekiama spręsti tokius klausimus kaip klimato kaita, aplinkos būklės blogėjimas, tvarus energijos, žaliavų ir žvejybos išteklių valdymas ir plėtojimas, taip pat nauja ekonominė veikla, pvz., turizmas ir nauji jūrų transporto maršrutai. Pabrėžiama, kad svarbu palaikyti dialogą su Arkties valstybėmis ir regiono čiabuvių tautomis.

1. IŠVIEN SU REGIONO GYVENTOJAIŠ SAUGOTI IR IŠSAUGOTI ARKTI

Klimato kaita ir aplinka

Daroma pažanga mažinant bendrą didžiausių teršėjų išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. ES eina teisingu keliu vykdydama Kioto protokolo klimato kaitos mažinimo įsipareigojimus ir teisės aktuose nustatė tikslą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti 20 proc. Komisija paskelbė „Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio

¹⁷ Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (Espo konvencija) yra 1991 m. Espe, Suomijoje, Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos (JTEEK) pasirašyta ir 1997 m. įsigaliojusi konvencija.

technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planą¹⁸. Kitas svarbus elementas – su didelio poveikio technologijomis susiję ES veiksmai, visų pirma didelio poveikio technologijų naudojimas švarios energijos gamybai. Visi šie veiksmai padės smarkiai sumažinti klimato kaitos sukeliama taršą Arkties regione. ES taip pat padėjo parengti 2011 m. gruodžio mėn. priimtą Durbano efektyvesnių veiksmų platformą¹⁹, kuria raginama iki 2015 m. priimti naują išsamią teisinę priemonę. ES taip pat labai prisidėjo prie tarptautinio masto pastangų mažinti patvariųjų organinių teršalų kiekį remdamasi ir Stokholmo konvencija, ir Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos Tolimų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencija.

2011 m. sausio mėn. paskelbta ES veiklos poveikio Arkties regione ir politikos vertinimo ataskaita²⁰. Joje apžvelgiama, kokį poveikį devyniose srityse, įskaitant biologinę įvairovę, transportą, energetiką, žuvininkystę ir klimato kaitą, ES veikla darys iki 2030 m. Kiti ES lėšomis remiami mokslinių tyrimų projektai (pvz., CLEAR (Klimato kaita, aplinkos teršalai ir reprodukcinė sveikata) ir *ArcRisk* (Sveikatos pavojai Arktyje)) padeda gauti svarbių trūkstančių žinių apie tarpvalstybinės taršos poveikį Arkties regiono gyventojų sveikatai. ES taip pat pasiūlė naudoti poveikio aplinkai vertinimus, nustatytus Espo konvencijoje dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste ir jos strateginio aplinkos vertinimo protokole. Komisija toliau palaikė dialogą Espo konvencijos klausimu su Rusijos Federacija ir 2011 m. liepos mėn. ši šalis pradėjo konvencijai ratifikuoti reikalingas vidaus procedūras. Be to, atsižvelgiant į prioritetą pagal ES ir Rusijos partnerystę siekiant modernizavimo, glaudžiau bendradarbiaujama aplinkos stebėjimo srityje. Europos aplinkos agentūra (EAA) susitarė su partneriais Rusijoje dėl įvairių bendro aplinkos stebėjimo iniciatyvų, visų pirma Arkties regione. Nuspręsta kurti sistemą, kuri padėtų kaupti duomenis apie vandens ir oro taršą, tolimąjį teršalų gabenimą, taip pat geresnį atliekų ir pavojingų cheminių medžiagų valdymą, ir kurią pasitelkus tokiais duomenimis būtų dalijamasi.

2008 m. su atitinkamomis valstybėmis pasirašytas ir su susitarimo šalimis ratifikuotas susitarimas dėl avarių prevencijos ir pagalbos jų atvejais Barenco jūros regione, dėl kurio derybos vyko Barenco jūros Europos ir Arkties taryboje.

Parama čiabuvių tautoms ir vietos gyventojams

ES ryžtingai siekė, kad būtų priimta Jungtinių Tautų Deklaracija dėl čiabuvių tautų teisių. ES siekia, kad žmogaus teisės ir su čiabuviais susiję klausimai būtų įtraukti į visas vidaus ir išorės politikos kryptis, taip pat į politinius dialogus su trečiosiomis šalimis ir į regioninių ir daugiašalių organizacijų veiklą. ES taip pat teikia finansinę paramą pilietinės visuomenės organizacijoms, sprendžiančioms su čiabuviais susijusius klausimus, visų pirma taikydama Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę.

Komisija palaiko nuolatinį dialogą su Arkties regiono čiabuvių bendruomenėmis. 2010 m. kovo 9 d. Komisija surengė praktinį seminarą „Dialogas Arkties regiono klausimais“²¹. Dalyviai iniciatyvą įvertino palankiai ir pabrėžė, kad sprendimus svarbu priimti kartu su čiabuvių tautų atstovais. 2011 m. sausio mėn. Trumsėje, Norvegijoje, Komisijos atstovai dar kartą susitiko su Arkties regiono čiabuvių tautomis. EAA taip pat pakvietė Arkties regiono čiabuvių tautų grupes dalyvauti 2011 m. birželio mėn. surengtame praktiniame seminare, kuriame buvo aptartos bendro pobūdžio, vietos ir tradicinės žinios, susijusios su Arkties

¹⁸ 2011 m. kovo 8 d. COM(2011) 112.

¹⁹ Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija (Šalių konferencijos 17-oji sesija Durbane).

²⁰ <http://arctic-footprint.eu>.

²¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/1831>.

regiono aplinkos stebėjimu, ir įvertintos tendencijos ir pokyčiai, darantys poveikį Arkties regiono gyventojams.

Čiabuvių grupėms ir vietos gyventojams pagal įvairias iniciatyvas ES skiria dideles finansavimo sumas: pagal 2007–2013 m. finansavimo laikotarpio programas skirtas 1,14 mlrd. EUR vertės bendras finansavimas, arba 1,98 mlrd. EUR vertės finansavimas, įskaitant ES valstybių narių bendrą finansavimą:

- 2007–2013 m. iš Europos regioninės plėtros fondo lėšų 4,3 mln. EUR atidėta tarpvalstybinei Samijos paprogramei, pagal kurią remiamas tvarus samių tautos kultūrinio gyvenimo ir pramonės vystymas²². Be to, samiams skirtos programos *Interreg IVA North*²³, kuriai ES skyrė 34 mln. EUR finansavimą (iš viso 57 mln. EUR), tikslas – didinti toliausiai šiaurėje esančių Suomijos, Švedijos ir Norvegijos regionų patrauklumą ir konkurencingumą;
- panašiais tikslais pagrįsta ir Suomijos, Švedijos bei Norvegijos šiauriniuose regionuose vykdoma programa *Botnia–Atlantica*²⁴ (iš visos 60,9 mln. EUR sumos ES skyrė 34,4 mln. EUR) ir Švedijos bei Norvegijos programa *Interreg IVA*²⁵ (iš visos 68 mln. EUR sumos ES skyrė 37 mln. EUR);
- Šiaurės periferijos programos²⁶, kurioje dalyvauja Airija, Suomija, Švedija, Jungtinė Karalystė, Farerų salos, Grenlandija, Islandija ir Norvegija ir prie kurios galbūt prisijungs Rusijos Federacija ir Kanada, biudžetas yra 59 mln. EUR; ES skyrė 35 mln. EUR. Programos tikslas – padėti Šiaurės Europos atokiuose regionuose gyvenančioms bendruomenėms plėtoti ekonominį, socialinį ir aplinkos potencialą;
- pagal tarptautinę Baltijos jūros regiono programą²⁷, kuriai finansuoti ES skyrė 217 mln. EUR iš viso 278 mln. EUR programos biudžeto, finansuojamas Botnijos jūros ekologiškas logistikos koridorius, sujungiantis Šiaurės Skandinaviją ir Barenco jūros regioną su Baltijos jūros regiono ir Centrinės Europos galutinėmis rinkomis;
- 2007–2013 m. laikotarpiu iš ERPF Šiaurės Švedijos programai skirta 243 mln. EUR vertės investicijų ir 177 mln. EUR skirta Šiaurės vidurio Švedijos programai regionų konkurencingumui didinti²⁸. Su samiais susiję klausimai įtraukti į įvairias prioritetines sritis;
- Šiaurės Suomijos ERPF programos²⁹ bendras biudžetas yra 1,1 mlrd. EUR, iš kurių 311,3 mln. EUR skirta iš ES biudžeto. Programos prioritetai apima specialiai samiams sukurtas priemones, kuriomis remiamas jų verslumas ir pagal jų kultūros principus veikiančios įmonės;

²² Bendra finansavimo suma – 6,7 mln. EUR; <http://www.interregnord.com/en/projects/sapmi/4-sapmi-borderless-development.aspx>.

²³ <http://www.interregnord.com/en/projects.aspx>.

²⁴ <http://www.botnia-atlantica.eu>.

²⁵ <http://www.interreg-sverige-norge.com/>.

²⁶ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/main/>.

²⁷ http://eu.baltic.net/Project_Database.5308.html?&&contentid=70&contentaction=single.

²⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/ovrenorrrland> ir

<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/mellerstanorrrland>.

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/finland/fi1a_en.htm?4.

- programa *Kolarctic*³⁰ yra viena iš 13 tarpvalstybinio bendradarbiavimo programų, šiuo metu bendrai finansuojamų pagal Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę (EKPP) ir iš ERPF. 2007–2013 m. programos biudžetas yra 70,48 mln. EUR, iš kurių 28,24 mln. EUR – ES finansavimas. Šioje programoje dalyvauja Suomijos, Švedijos, Norvegijos ir Rusijos Federacijos šiaurės regionai;
- Barenco jūros regiono subarktinėje dalyje vykdoma tarpvalstybinio bendradarbiavimo programa *Karelia*³¹, kurios bendras biudžetas yra 46,5 mln. EUR, iš kurių 23,2 mln. EUR skirti iš ES biudžeto, o likusi dalis finansuojama valstybių narių ir Rusijos Federacijos įnašais.

Pagal Šiaurės dimensijos visuomenės sveikatos ir socialinės gerovės partnerystę parengtas darbo planas čiabuvių tautų psichikos sveikatai gerinti, priklausomybės ligų prevencijai vykdyti, vaikų vystymuisi skatinti ir visuomenės sveikatai gerinti. Darbo planas turi būti įgyvendintas iki 2013 m.

Prieš priimant Reglamentą (ES) Nr. 1007/2009 dėl prekybos produktais iš ruonių buvo surengtos plataus masto viešos konsultacijos ruonių medžioklės klausimais³², į kurias įtrauktos ir čiabuvių tautos. Inuitų bendruomenė užginčijo teisės aktą. Vieną ieškinį 2011 m. rugsėjo mėn. Europos Teisingumo Teismas atmetė kaip nepriimtina³³; antras ieškinys dar nagrinėjamas. Kanados ir Norvegijos prašymu draudimui peržiūrėti sudaryta Pasaulio prekybos organizacijos komisija.

Moksliniai tyrimai, stebėjimas ir vertinimas

Per pastaruosius 10 metų mokslinius tyrimus Arkties regione gausiausiai bendrai rėmė ES ir valstybės narės. Moksliniams tyrimams Arkties regione skirta apie 200 mln. EUR ES lėšų. ES skatina mokslinius tyrimus tvaraus vystymosi ir pasaulio aplinkos pokyčių srityse, kuriais siekiama geriau suprasti jų bendrą ryšį su gamtos procesais, veikiančiais Arktį, ypatingą dėmesį skiriant klimato kaitai ir didėjančiam jos poveikiui vietos gyventojams ir ekonominei veiklai.

Pagal dabartinę ES mokslinių tyrimų septintąją bendrąją programą (7BP) nuo 2008 m. vykdoma dvylika projektų, kurie padeda gauti trūkstamų žinių minėtose srityse ir stiprinti ilgalaikį stebėjimą ir turimus duomenis apie gamtinius ir žmogaus sukeltus procesus Arkties regione. Pagal kitus aštuonis projektus remiamas naujų pirmaujančias pozicijas užimančių mokslinių tyrimų tinklų Europoje kūrimas ir stiprinami jau esami tinklai. Vykdamas ES mokslinių tyrimų programas su Arkties valstybėmis palaikomi glaudūs ryšiai. Farerų salos, Norvegija ir Islandija oficialiai dalyvauja vykdamas 7BP ir todėl pagal šią priemonę joms suteiktos lygiavertės teisės kaip ES valstybėms narėms. Be to, ES yra sudariusi bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityse susitarimus su Kanada, Rusijos Federacija ir JAV, į kuriuos įtrauktos mokslinių tyrimų programos aplinkos, sveikatos priežiūros, žuvininkystės, transporto, energetikos ir kosmoso srityse. Mokslinių tyrimų partneriai iš šių šalių reguliariai dalyvauja 7BP veiksmuose.

³⁰ <http://www.kolarcticenpi.info/ourprojects>.

³¹ <http://www.kareliaenpi.eu/en>.

³² http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm.

³³ 2011 m. rugsėjo 6 d. Bendrojo Teismo nutartis byloje T-18/10.

ES ir pagal 7BP remiami projektai padeda aktyviai prisidėti prie tarptautinių pastangų skatinti poliarinius tyrimus ir suderinti tarptautines mokslinių tyrimų darbotvarkes. Tokios veiklos pavyzdžiai – Tarptautiniais poliariniais metais paskelbti 2007–2009 m.

Siekdama stiprinti stebėjimo ir priežiūros pajėgumus, ES remia iniciatyvą kurti bendrą informacijos apie aplinką sistemą, kuria siekiama modernizuoti dabartines ataskaitų teikimo sistemas ir sukurti tinklą, kuriame būtų galima internetinė prieiga prie duomenų. Todėl informacija apie Arkties regiono aplinką turėtų būti greičiau rengiama ir pagerėtų jos kokybė, o tai lemtų, kad sprendimai būtų priimami labiau remiantis turimomis žiniomis. Be to, ES remia kitas Arkties regionui svarbias programas ir iniciatyvas, pvz., Pasaulinę aplinkos ir saugumo stebėsenos sistemą, Žemės stebėjimo grupę ir Pasaulinę žemės stebėjimo sistemų sistemą. Europos aplinkos agentūra taip pat aktyviai dalyvavo kuriant Ilgalaikio Arkties stebėjimo tinklą.

2. TVARAUS GAMTOS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO SKATINIMAS

Angliavandeniliai ir žaliavos

Kadangi galimybė gauti žaliavų tebėra svarbi ES siekio pereiti prie pažangių technologijų ir didelės pridėtinės vertės ekonomikos dalis, Komisija priėmė komunikatą dėl biržos prekių ir žaliavų, kuriuo sustiprintas trimis ramsčiais pagrįstas tvaraus žaliavų teikimo požiūris: žaliavų tiekimas iš pasaulinių rinkų (išorės ramstis), tvarus tiekimas iš ES šaltinių, perdirbimas ir išteklių naudojimo veiksmingumas.

Neseniai Komisija priėmė komunikatą „ES energetikos politika. Bendradarbiavimas su užsienio partneriais“³⁴, kuriame nustatyta išsami ES išorės santykių energetikos srityje strategija ir numatoma didinti energetikos susitarimų su trečiosiomis šalimis skaidrumą, valstybių narių veiklos tarpusavio koordinavimą ir plėtoti energetinės partnerystės ryšius su svarbiausiomis šalimis.

Transportas

Svarbiausias ES politikos tikslas tebėra visiškai laikytis tarptautinės teisės ir principų, nustatytų JT jūrų teisės konvencijoje, taip pat nepažeisti navigacijos laisvės ir taikaus plaukimo teisės³⁵. 2010 m. balandžio mėn. parengtas tyrimas „Laivybos Arkties regione teisiniai aspektai“³⁶.

Plėtojant transeuropinius tinklus, kurie taip pat apima Europos tolimosios šiaurės regionus, kuriamos įvairiarūšės transeuropinės jungtys. Visa tai Arkties regionui duoda tiesioginės naudos. Be to, pradedamas vykdyti susitarimo memorandumas dėl Šiaurės dimensijos transporto ir logistikos partnerystės. Šiuo metu siekiama nustatyti infrastruktūros tinklą ir galimus su transportu susijusių projektų prioritetus, kuriems partneriai turės pritarti.

³⁴ 2011 m. rugsėjo 7 d. COM(2011) 539.

³⁵ Tarybos išvadose taip pat minimas tranzitinis plaukimas.

³⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2396>.

3. TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Keičiantis ES politikai Arkties regione siekiama nustatyti nuoseklų ir visa apimančių požiūrį į Arkties regiono problemas, darančias poveikį ES ir atvirkščiai. Remiamasi galiojančia tarptautine teise, visų pirma JT jūrų teisės konvencija, ir bendradarbiavimu su tarptautinėmis organizacijomis, pvz., Arkties taryba ir TJO, Arkties valstybėmis, autonominėmis teritorijomis, čiabuvių tautomis, vietos gyventojais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais.

Nuo 2008 m. ES daug aktyviau bendradarbiauja Arkties regione, visų pirma palaikydama ryšius su Arkties taryba ir jos nariais. Arkties taryba išlieka svarbiausias regioninis tarptautinio bendradarbiavimo forumas. Neseniai parengus susitarimą dėl bendradarbiavimo aeronautinės ir jūrinės paieškos ir gelbėjimo Arktuje klausimais išplėsta tarybos veikla.

Regioninis bendradarbiavimas taip pat palaikomas Barenco jūros Europos ir Arkties taryboje, kurios narė yra Komisija, ir pagal Šiaurės dimensiją – bendrą ES, Islandijos, Norvegijos ir Rusijos Federacijos politiką. 2010 m. Šiaurės dimensijos ministrų posėdyje Šiaurės dimensijos iniciatyvinei grupei nurodyta „tirti būdus, kaip plėtoti Šiaurės dimensijos programą „Arkties langas“ nedubliuojant darbo pagal Arkties tarybos arba Barenco jūros Europos ir Arkties tarybos įgaliojimus“. Ministrai pažymėjo, kad gali prireikti apsvarstyti, kaip į tarybos svarstymus įtraukti čiabuves tautas. Iniciatyvinė grupė pakvietė čiabuvių tautų atstovus dalyvauti posėdžiuose ir paprašė, kad palaikant Šiaurės dimensijos partnerystės ryšius ir vykdant iniciatyvas būtų svarstomi tolesni su Arktimi susiję veiksmai.

Su Arkties regiono valstybėmis taip pat palaikomas dvišalis bendradarbiavimas. Bendradarbiavimas Arkties srityje nuolat įtraukiamas į dvišalių posėdžių su Arkties valstybėmis, įskaitant Kanadą, Rusijos Federaciją ir JAV – strategines ES partneres – darbotvarkę. Per Vyriausiosios įgaliotinės ir Komisijos pirmininko pavaduotojos C. Ashton ir Komisijos narės M. Damanaki vizitus Suomijos, Švedijos, Norvegijos (įskaitant Svalbardo) ir Grenlandijos Arkties teritorijose pabrėžta regiono svarba ir pasinaudota galimybe tiesiogiai įvertinti pokyčius, taip pat atvertos galimybės su vietos gyventojais, samių ir inuitų atstovais ir Arkties ekspertais aptarti uždavinius.

Be to, Arkties valstybėse veikiančioms ES delegacijoms tenka svarbus vaidmuo informuoti vyriausybes ir visuomenę apie atitinkamą ES politiką, taip pat informuoti ES apie Arkties valstybėms aktualią nacionalinę veiklą Arkties regione.

Kalbant apie Grenlandiją, palaikant dabartinę partnerystę, be tikslinės finansinės pagalbos, taip pat plėtojamas dialogas politikos klausimais abipusiai svarbiose srityse, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų, žaliavų ir energetikos. 2007–2013 m. Grenlandijai kasmet skiriama 25 mln. EUR ES paramos (2006 m. kainomis). Tikslinis finansinio bendradarbiavimo sektorius 2007–2013 m. yra švietimas; Grenlandija ir Danija abi pareiškė norą, kad per būsimą 2014–2020 m. finansinį laikotarpį šis sektorius ir toliau liktų pagrindiniu remiamu sektoriumi. ES ir Grenlandijos partnerystė papildė ES ir Grenlandijos partnerystės susitarimą dėl žvejybos, kuriame nustatytas plėtrai kitose nei žuvininkystės srityse skirtas ES finansinis įnašas. Atsižvelgiant į tai, kad susitarimo dėl žuvininkystės protokolas nustos galioti 2012 m. pabaigoje, 2012 m. vasario mėn. sėkmingai parafuotas naujas protokolas, galiosiantis trejus metus. Pagal naująjį protokolą ES Grenlandijai kasmet teiks finansinę paramą, įskaitant sektoriinę paramą, kuri neviršys 17,8 mln. EUR sumos. 2010 m. EAA ir Grenlandija pasirašė bendradarbiavimo susitarimą, kad būtų remiamas tvarus vystymasis ir saugoma bei gerinama aplinka Grenlandijos ir Europos politikos formuotojams teikiant tikslią, aktualią ir patikimą

informaciją. 2012 m. sausio mėn. EAA ir Grenlandijos Sveikatos apsaugos ministerija pasirašė susitarimą dėl bendradarbiavimo aplinkos ir sveikatos srityse.